

Nr 286.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillägg till de av riksdagen godkända grunderna för dyrtidstillägg under budgetåret 1940/41 åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.; given Stockholms slott den 24 maj 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 maj 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter:

De allmänna grunderna för *dyrtidstillägg* åt befattningshavare i statens tjänst återfinnas i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265) med däri gjorda ändringar. Beträffande dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer äro bestämmelser meddelade i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 275), vilken jämväl i vissa delar ändrats. Vad angår dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. gäller härom en den 15 juni 1923 utfärdad kungörelse (nr 267) med ändringar i senare författningar. För fast anställt manskap vid armén och marinen m. fl. utgår dyrtidstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 200). Förutom till de statliga befattningshavare och pensionärer, vilka

inbegripas under de nu nämnda kungörelserna, utgår dyrtidstillägg även till vissa andra personalgrupper, bland vilka må nämnas lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter.

Enligt nu berörda bestämmelser äro dyrtidstilläggen ställda i visst förhållande till socialstyrelsens levnadskostnadsindex, vilken avser att giva ett uttryck för den efter ingången av augusti 1914 inträdda ökningen i levnadskostnaderna.

Å familjepension enligt allmänna familjepensionsreglementet, familjepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor, familjepensionsreglementet för folkskollärare eller familjepensionsreglementet för arbetare åtnjutes icke dyrtidstillägg. I stället ingår i familjepensionen en *rörlig del*, som utgör samma procenttal å pensionens fasta del, som under den tid pensionen avser gäller för beräkning av dyrtidstillägg å nyreglerad avlöning.

Dyrtidstillägg åtnjutes ej heller å ny familjepension enligt kungörelsen den 22 juni 1939 (nr 508). Å sådan familjepension utgår emellertid *procentuellt tillägg* med samma procenttal, som under den tid pensionen avser gäller för beräkning av rörlig del av pension enligt allmänna familjepensionsreglementet.

I årets statsverksproposition föreslogs, att dyrtidstillägg fortfarande skulle beredas de befattningshavare, som icke berörts av de senast genomförda löneregleringarna, däri inbegripna även de som förklarat sig icke vilja övergå på ny stat. Vidare skulle dyrtidstillägg utgå å vissa av Kungl. Maj:t fastställda arvoden, som icke reglerats och vilka vore förenade med sådant tillägg. I statsverkspropositionen föreslogs slutligen, att dyrtidstillägg respektive procentuellt tillägg även under nästa budgetår skulle utgå å pensioner till förutvarande befattningshavare i statens tjänst m. fl. samt till änkor och barn efter civila befattningshavare m. fl.

I gällande bestämmelser angående dyrtidstillägg och procentuellt tillägg ifrågasattes i statsverkspropositionen icke någon ändring.

I anslutning till vad sålunda föreslagits har riksdagen, enligt vad som framgår av dess skrivelse den 17 februari 1940, nr 24, medgivit, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1940/41 må i huvudsaklig överensstämmelse med av föredragande departementschefen förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t.

Till sådana befattningshavare som äro underkastade civila och militära avlöningsreglementena ävensom till vissa tjänstemän, vilkas avlöningsförhållanden regleras av bestämmelser i civila och militära icke-ordinariereglementena, utgår *rörligt tillägg*. Bestämmelserna om rörligt tillägg innebära i huvudsak följande.

Rörligt tillägg utgår i förhållande till den ökning i de allmänna levnadskostnaderna, som må föreligga i jämförelse med de genomsnittliga levnadskostnaderna under år 1935. På grundval av utav socialstyrelsen kvartalsvis verkställda beräkningar fastställer Kungl. Maj:t det procenttal, som an-

giver levnadskostnadernas förhållande till 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå (levnadskostnadstalet). Rörligt tillägg utgår, då levnadskostnadstalet utvisar ökning i förhållande till 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå med fyra enheter eller mera, och utgör tre procent å avlöningen för varje hel mångfald av fyra, vartill ökningen uppgår. Där levnadskostnadstalet, efter att hava uppnått sådan ökning, åter nedgår, skall dock rörligt tillägg åtnjutas efter oförändrat procenttal, så länge levnadskostnadstalet överstiger närmast lägre hela mångfald av fyra. Såsom begränsning av vad sålunda stadgats skall gälla, att även om levnadskostnadstalet utvisar ökning med mer än tjuguheter, rörligt tillägg likväl icke må utgå efter högre procenttal än femton.

Rörligt tillägg åtnjutes jämväl av de kommunalt anställda lärare m. fl., för vilka gälla provisoriska avlöningsbestämmelser, nämligen lärare vid folk- och småskolor m. fl. och nomadlärare samt lärare vid kommunala flickskolor, kommunala mellanskolor, praktiska mellanskolor och högre folkskolor. Rörligt tillägg utgår också till vissa befattningshavare med avlöning från anslag under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m. Under nästa budgetår kommer rörligt tillägg att åtnjutas även av beställningshavare, som bli va underkastade det av årets riksdag godkända manskapsavlöningsreglementet.

I de fall, då rörligt tillägg åtnjutes, utgår icke dyrtidstillägg.

Levnadskostnadstalet, som reglerar det rörliga tillägget, har vid de fyra senaste kvartalsskiftena utgjort respektive 108, 109, 114 och 119. Rörligt tillägg har alltså under kvartalen efter den 1 juli 1939 utgått efter respektive 6, 6, 9 och 12 procent, vilket sistnämnda procenttal gäller för innevarande kvartal. *Levnadskostnadsindex*, efter vilket de olika procenttalen för dyrtidstillägg bestämmas, har vid de fyra senaste kvartalsskiftena utgjort respektive 169, 171, 178 och 186. På grund härav har dyrtidstillägg för exempelvis reglerad avlöning under de kvartal, som följt efter den 1 juli 1939, utgått efter respektive 16, 17, 21 och 25 procent, vilket sistnämnda procenttal avser innevarande kvartal.

Under rådande förhållanden har man anledning antaga, att levnadskostnadstalet inom en nära framtid kommer att stiga till åtminstone 120. Procenttalet för det rörliga tillägget uppnår då maximisiffran 15.

Syftet med det rörliga tillägget till avlöningarna är att under de relativt långa perioderna mellan löneregleringarna möjliggöra en viss anpassning av lönerna efter förändrade förhållanden i avseende å priser och arbetsmarknadslöner. En sådan automatiskt verkande regel för lönernas rörlighet har emellertid ansetts böra gälla endast inom vissa gränser. Såsom övre gräns för det automatiskt rörliga tillägget har, såsom förut angivits, indexläget 20 procent över utgångsläget fastställts i berörda bestämmelser.

En motsvarande övre gräns finnes för närvarande icke stadgad beträffande dyrtidstilläggen. Grunderna för dyrtidstilläggen upptagas emellertid till omprövning för varje budgetår. Tillräcklig anledning att överväga frå-

gan om maximering av dyrtidstilläggen har icke ansetts finnas, så länge man kunnat utgå från, att det indexläge, där maximeringsgränsen för det rörliga tillägget uppnås, icke skulle komma att inträda. Jag anser mig nu böra föreslå, att en mot maximeringen av det rörliga tillägget svarande begränsning av dyrtidstillägget å löner (arvoden) införes. Då beräkningen av dyrtidstillägg å pensioner är anknuten till levnadskostnadsindex på likartat sätt som dyrtidstilläggen å lönerna, bör denna begränsning även gälla dyrtidstilläggen å pensionerna, liksom den ock kommer att automatiskt avse sådana procentuella tillägg å pensioner som trätt i stället för dyrtidstillägg samt rörlig del å familjepensioner. Den övre gränsen för det rörliga tillägget uppnås vid ett levnadskostnadstal av 120. Då häremot svarar en levnadskostnadsindex av 188, torde bestämmelsen om begränsning av dyrtidstilläggen böra innebära, att det tal, som skall tjäna till grund för bestämmande av dyrtidstillägg å löner (arvoden) och pensioner under budgetåret 1940/41, skall utgöra 88, även om levnadskostnadsindex skulle komma att överstiga 188. Skulle levnadskostnadsindex komma att sjunka under sistnämnda tal, torde dyrtidstilläggen böra bestämmas på sätt nu är stadgat.

Vad nu föreslagits innebär ett tillägg till de av riksdagen godkända grunderna för dyrtidstillägg under nästa budgetår.

Under åberopande av vad sålunda anförts och då proposition i ärendet jämlikt § 54 regeringsformen torde kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlåtande i allmänhet stadgade tiden gått till ända, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna det av mig i det föregående förordade tillägget till de av riksdagen godkända grunderna för dyrtidstillägg under budgetåret 1940/41 åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ossian Larsson.